

Urri gara euskal literaturan, eta oraintsu gixiagotu egin dira gure sailleko langilleak.

Mikel Zarate'k itxi ginduzan ilabete batzuk dirala, ta egunokaz itzali jaku Jon Oñatibia euskaltzale jatorra, langille aspergatxa.

Bizkaitarra genduan Zarate, Lezama'm jaio ta illa. Apaiza. Derio'n eta Deustu'n Izkuntza-Eskolan batez be irakasle. Langille aspertu-ezifia au be. Biak eroan dauskuz eriotzak denpora gixiren buruan. Goian begoz.

Gaur M. Zarate'ri gagokiozala, liburu mordoa itxi dausku idatzi ta argitara emonik. Oneik bai beintzat: «Gure Meza Deuna» (1959), «Gure Salbaziño egintza» (1967), «Meza Liburu txikia» (1968), «Bizkaiko euskal Idazleak» (1970), «Haurgintza minetan» (1972), «Ipui Antzeko» (1975), «Ipuin antzeko alegi mingotsak» (1975), «Influencias del vascuence en la lengua castellana a través de un estudio del elemento vasco en el habla coloquial del Chorierrri» (1975), «Euskal Deklinabidea» (1975), «Euskal Literatura, I» (1977), «Euskal Ortografia» (1978), «Higidura berdez» (1977), «Bizipenen bultzadaz» (1978), eta «Bilbo irriparez», argitaratzeko.

Olerki-liburu bi

Elebarri, nobela ta saioen artean, poesi-liburu bi itxi dauskuz: 1) *Higidura berdez* (Donosti, 1977), eta *Bizipenen bultzadaz* (Bilbao, 1978). Lenengoak 107 orrialde daukaz eta Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialak argitaratu eutsan, 1976 urtean «Ciudad de Irun» deituriko Literatura Sariaren irabazle izan zalako. Bigarrenak 69 orrialde ditu ta Durango'ko Leopoldo Zugaza'k, Bizkaiko Aurrezki Kutxa'ren Kultur ekintzaren laguntzaz, argitaratua da.

Iru zati ditu lenengo liburuak: «Gelan», Baserrian» eta «Hirian».

Olerkaria batetik bat bere lantolan dago, gelan; itz lauz naikoa idatzi dau, ez ostera itz neurtuz, eta osotu nai leukez olerkiak be. Ba-dau ortarako goi-arnasa, ba-dau gaitasunik, eta bertsoak idazten asi da, olermiñak eraginda, aberria ta euskera jasoteko, edertzeko, olerki-lan arin eztiak eioten asi da.

Edestian, ain zuzen be, mituak eta jakintsuen errazoiketak baiño lenago izan ziran poetak, olerkariak, bertsolariak. Homero'ren Iliasenak eta Odisenak ezi ta moldatu eben batez be grezitarren arimea, bizitza ta oiturazko jokabidea. Antigonaren aon jarri oi da esaera au: «Ederra litzakit iltea, onan egin ezker».

Zarate'k onela pintatzen dau bere gela: «Numenaren inguma, / isilaren atsegin, / mahai, liburu, Iuma..., / eta anitz zeregin».

Olantxe diardu abeska, euskera batuari, baktartadeari, ezorduen erdimiñari, barne eragiñaren etorriari, rima bako ritmoari, urkulketari, bere bizitzari, larriari, barru daroan kezkari, eskarrari, uda-sasiari, piñu geigiz inguratutako baserriari, itzaren billa dabillen poetari, Lauaxeta'ri, Lizardi'ri, Aresti'ri, uhain barri etsipen-

MIKEL ZARA

duari, Euskal Literaturaren arrokeriari...

Sorpen bitxiz apaintzen dau zatiño arin bizkorra.

BASERRIAN

Baserrira aldatzen da gero, gorputzez, irudimezez. Eta baserria ta inguruak kantatzen ditu 14 olerki txikitan. Onela dakus iskanbillik bageko baserria: «Ez dago / lehenik / gabeko / orainik, / eta nik / baserriaren / baso usaia / dut orainaren / muin sustraia».

Eta emen be, baserrian, gauzon muiña, guna dau kantagai: goizeko kantu bardin ezbardindua, urdiñaren pozetan txorien kantak, pinpilinpauxak, amonaren leloaren durundua, il dan jaun morroia, laiñoak, astoa, balizko olaren oiartzuna, amama illak itxitako leku utsa, bideko bedarra, ortzadarraren kolorea, Derio'ko kanposantua, granjako oilloak.

Gai errez ariñak, eder-senez gaiñezkako lumaz margoztuta.

HIRIAN

Urira datorkigu azkenez, eta onela damosku iriaren itxura edo azala: «Giro berrien / erdiminez / agertu zintzaizkigun hiri urduria: / Giza-bideen / bake pozez / nahi zaitut, euskaldun, / Bilboko hiria».

Euskalerrria maite dauala aurtotu ondoren, iriko etxe aundiak kantatzen dauskuz Zarate'k, lanean dabilzan pioiak, jentez beteriko erriak iñurri-pillo piramidetuak, lora zimelduak, ardoaren doiñua, errazoi tristeak, zoroaren mozkorra, tren mingarria, udazkena egongela bateko kuadruan, umearen loa, kanario bati begira, Bilboko serenu baten emaztearen seaska-kanta, txirlora biurturiko lapitza, ikastolarik onena, aurrak lakoak izan bearra, ematxar, maiteminduen lore ameslariak, musuaren garaia, betearen egarria, kotxea, billa ibiltea iriko libelula, pentsamentu txarra, Pompei, Bilbao zaarra, lili-amesak, kutsadura, aize-tara eroan bearra.

Onetxek dozuz irugarren saillekoak.

«Bizipenen bultzadaz» liburuak be iru zati ditu: 1) *Astzekabezko bizipenak*; 2) *Atseginezko bizipenak*, eta 3) *Ametsezko bizipenak*.

M. ZARATE, OLERKARI

Gai arrunt eta ez-arruntak darabiltz lezamatar olerkariak, arin ta errez. Ez ditu gaizki ariltzen ideia ta oldozkunak; ezin daikegu esan, alan be, funts-erri aberats sakona dauanik.

Mikel etzan ari ortakoa; bere idatzi guztietatik agiri danez, sorgin-pitxi antzera, lora-zale geiago dogu gun-zale baiño.

Urduri gendun izakeraz, ta aren literatura orrela egiña da, bizi, arin, jolasketan lez.

Eta guztiok gara izakeraren mutil, ez geiago, ez gitxiago; ez leia, ba, ikoari matsik eskatzen.

TE, OLERKARI

Aren olerkirik geienetan anaforak, errepikak, bir-esanak aurkitzen doguz ugari, gaurko modari jarraituz; itzurren eta joskera bizia.

Adierazpen barriak ikasi zituan, antza, etxeko ta kanpoko olerkarietan; etxekoen artetik, Lizardi, Orixe, Loramendi, Jautarkol, Etxaniz, Zaitegi, Erkiaga, Aurre-Aprreiz ta onakoen eskola giarra baiño gogokoago eban azken uifneko poeta dar-daratien joera.

Itz-amai ta rimari buruz, geienez, naiko ondo zaintzen dau lan laburretan; luzeetan ez dautso, barriz, orrenbeste gora ezarten.

Ez clau kemenik itzak aukeratzean, esaldiari adierazpen bizia emoteko; ez dautsa orri esateko garrantzirik ezarten.

Egiazko olerkiak, betierekoak, mamiz ta azalez antzetsu landua izan bear dau.

GAURKO POETAK

Ez noa iñori miñik ernoten, ez iñoren izenik aitatzen. Neure eritxia agertu nai clot bakar-bakarrak.

Gaur, zoritxarrez, ez da gurean poesi askorik idazten, eta idazten dana be, nik baizen ondo dakizue zuek, poetok, ondo epela ta geldoa dogu.

Nundik datorkigu epelkeri ori?

Ainbat urteko zapal-egotetik, bear bada?

Orain ez ete gagoz egun-senti garaian? Dana guzurra ete?

J. Azurmendik oraintsu autortu eban: «Euskal poesia modernuaren haserak, ezpairik gabe, 1930 eta 35 artean ezarri behar dira».

Eta iru poeta landu aitatzen ditu: Lauaxeta, Lizardi ta Orixe.

X. Lete'ek, ostera, au autortu euskun: «Lizardi ez dute, ez, irakurtzen ez duten intzentsularick edo lurperatu nahi luketen banpiroak, ez jainkotuko, ez desegingo.

Lizardi, gureztat eta euskal kulturarentzat zorronez, ziztrilkeria horiek zipriztindu ez dezaketen gailur batetan baitago: poesiaren gaillurrean, hain zuzen».

Izan be, irakur Lizardi'ren edozein bertso-lan eta oso-osorik lilluratzten zaitu; ba-clau zerbait, ukatu ezin daikeguna, eder-senez ase-betea.

Aren sakontasunaren gaitasuna gauzak adierazteko!

Aren euskera jantzi, bizia!

Euskal poetok, beraz, ba-dakigu norantz jo; eredu-billa, adibidez.

Ekar daiguzan emen Lizardi berberaren itzok be: «Olermin aundi eder batek baigarabil euskozale oro: aberri berriaren olerki giarra egin dezagun: idaz dezagun guziok neurtitz bana, berderik!». Dei gartsua.

Nik ez diñot euskal idazle guztiok olerkigintzan asi bear dogunik, baiña olerkari izenez sargaratuok beintzat, azken urteotan baiño geiago lan egin bear genduke Musaen alorrean. Luma ar daigun, bada, ta lanera! Aberriak ez al dau merezi lan ori, olerki giarra, Lizardi'k nai ebana?

Mikel Zarate'k ortan be ikasbide ona emon euskun.

Ba-ditu ederto landuak, baita pillotxo balio gitxikoak be.

Euskeraz bikain ekian, ba-eban eder-sena; noizik bein errezkeriz botatatoak, ziur asko, kas-kar samarrok. Dagigun, al dala, poesi osoa, barru ta kanpo eder.

AITA ONAINDIA

Izki - Nastea

T	X	I	N	D	U	N	L	U	G	O	P	O	Z	A
A	T	R	O	G	O	K	E	N	A	G	N	O	D	A
T	Z	R	I	E	D	K	R	E	G	I	R	J	R	I
B	E	A	Z	T	I	G	A	A	J	R	R	E	N	S
R	S	D	T	S	D	E	D	I	Z	A	M	D	O	R
R	A	I	S	E	B	M	U	S	I	T	X	U	X	U
A	K	I	O	R	A	J	O	L	L	E	I	R	L	L
B	U	D	O	P	A	T	T	S	O	B	I	L	L	A
E	N	G	U	T	Ñ	I	D	O	J	O	D	Ñ	O	Z
I	R	R	A	S	O	L	L	U	B	E	G	E	D	K
T	S	U	B	O	M	U	R	R	O	X	U	N	L	I

Antxiñan, Bizkai'ko Foruan, Gernika'ko Batzarrak egin baño len deia egiten zan suaren bidez Bizkai'ko bost menditatik batzarretara joateko.

Izki-naste onetan bost mendi orrek agertzen dira, topatzen ezpa-dozuz ikus azkenengo orrialdean.